

SORSKÉRDÉSEK

Két csíki rendezvény a megmaradásunkért

2015 novemberének első szombatján a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Kara két olyan rendezvénynek is helyet adott, amely a közösségként való megmaradásunkat szolgálta.

Az elsőt az anyaországi kisebbségkutatási-művészeti szervezet, a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület közösen rendezte a házigazda székely egyetemi karral, és a *Megmaradni, de hogyan?* főcím alatt, az *Adalékok a közösségi identitás szempontjainak interdiszciplináris megközelítéséhez* alcímet viselte. A konferencia sokoldalúan körüljárta az önazonosság kérdését egyetemes magyar, székely, csángó és társnemzeti megközelítésekben. Kósa István, a csíkszeredai kar dékánhelyettese, valamint Csige Sándor, Magyarország helyi főkonzulátusának vezető konzulja köszöntötte a tanácskozózt.

Bíró Béla csíkszeredai irodalomtörténész professzor *Integráció versus asszimiláció* c. nyitóelőadása térben kitágította a problémakört, amikor rámutatott, hogy a jelenkori nyugat a nyelvi és kulturális kisebbségek ügyeit kevésbé vagy egyáltalán nem érzi fontosnak, ugyanakkor olyan perifériális csoportokat preferál, mint a meleg hajlamúak vagy a feministák. Az ún. politikailag korrekt beszéd nem tűri el a beolvadás kérdéseivel való érdemi foglalkozást, pedig az asszimiláció nap mint nap zajlik. Megítélése szerint természetes asszimiláció nincs, csak erőszakos, ugyanakkor a kisebbségi közösség jogosult az önmegőrzésre. Romániában – ahol az egységes nemzetállam: megkérdőjelezhetetlen dogma –, a nemzeti kisebbségi lét zavaró körülmény. A kontinens vezetőinek multikulturális idealizmusa nem lesz megoldás a migrációra – mutatott rá az előadó.

Kőrösi Mária filozófus, az Óbudai és a Partiumi Keresztény Egyetem docense a műszaki és más szaktudományok, valamint a politikai földrajz feladatait rendezte sorba a megmaradásunk szempontjából. A természeti környezet pusztításának, a tájrombolásnak a nemzetgazdasági, nemzetbiztonsági vonatkozásaira figyelmeztetett. Közép-Európa a nyugati és keleti természet, klíma és mentalitás határmezsgyéje. Tanárnó gróf Széchenyi, Vásárhelyi gazdaságfejlesztési, folyamszabályozási terveit is felidézte, majd gróf Teleki Pál gondolataira irányította a figyelmet a politikai földrajzról, az államszervezésről, gazdaság és lélek összefüggéseiről. Trianon következményének tekinthetjük nemcsak a negatív környezeti hatások „áttolását” az elcsatolt területekről, hanem hasonlóképpen az anyaország egészségügyi és pszichés állapotának az immár évszázados romlását.

Kósa István, a helyi szociológia tanszék vezetője XXI. századi témát választott: az online hírprefereenciák társadalmi jellemzőit villantotta fel. Jelentős a korreláció a nemek, a képzettségi vagy anyagi pozíciók és a kedvelt internetes tartalmak között – egyfelől a hasonló a hasonlót keresi, másfelől a magas önbecsülésű emberek nem ritkán mások elesettségé iránt is érdeklődnek, ez által erősítve a maguk önbecsülését. A vizsgálati eredmények szerint a nők empatikusabbak a tőlük eltérő helyzetűek gondjai iránt.

Csúcs Mária, a csíki televízió és az MTVA szerkesztője az elektronikus média szerepét taglalta a székelyek identitásőrzésében. Huszonnégy éves tapasztalatait foglalta össze, hiszen a saját közösségében dolgozó újságíró jobban érezheti a helyi értékpolás fontosságát. Nagy a hírszerkesztő felelőssége, mert a súlyozással maga is orientál, ráébreszti a lokális és a tágabb nemzeti közösséget a maga szellemi és tárgyi kincseire. A csíksomlyói búcsú vagy más istentiszteletek élő közvetítése vagy jeles székely személyiségek munkásságának bemutatása jelentős öntudatnövelő erő. Ráirányította a figyelmet a székely termékek fontosságára, amelyek a helyben élők számára megélhetést, az egyetemes magyar fogyasztók számára pedig egészséges táplálékot jelentenek.

Soós Kinga Karola szociális szakember, elszármazottként lett munkatársa a Gyergyószék turizmusát az anyaországban képviselő irodának. A szülőföld felkérésére elkészítette Gyergyószentmiklós fejlesztési stratégiáját, amelynek az alapelemeit ismertette. Kitért a természeti erőforrások észszerű felhasználására, a demográfia és a társadalmi-gazdasági funkciók folyamataira. A tervezet célja, hogy élhető öko-várost teremtsenek, amely versenyképes, nagyobb életminőséget biztosít, erős közössége marad, nő a korszerű képzettségű humán erőforrása és a térségi turizmust magas szintre emeli.

Lakatos Mihály irodalomtörténész, műfordító, Magyarország sepsiszentgyörgyi kulturális intézetének a közelmúltig igazgatója, Nyíró József műveinek témáiból emelte ki a szórványközösségeink veszélyeztetettségét. A „székely apostol” *Néma küzdelem* c. kötete, bár a XIX. századi Mezőségben játszódik, a keletkezése – az 1940-es évek – korabeli tragédiát is előrevetíti. Rámutatott elődeink, a közigazgatás és az egyházak felelősségére abban, hogy a szórvány- és peremvidékeinken évszázadok óta a magyarság egyénei és csoportjai mások népességét kénytelenek gyarapítani, több százezres nagyságrendben! Végkövetkeztetése, hogy a szórványról mégsem szabad lemondani – még az utolsó utáni percben sem!

A Budapestről néhány éve a kutató népe körébe áttelepült Halász Péter mezőgazdász, néprajzkutató, a honismereti mozgalom meghatározó személyisége előadását – sérülése miatt – a fiatal András Hanga olvasta fel. A csángók megmaradásának lehetőségeit négy pontban foglalta össze. Az első, hogy Moldvában maradnak és a mindinkább gyorsuló asszimiláció sodrában, anyanyelvüket elveszítve, hamarosan elrománosodnak. A második lehetőség szerint szintén Moldvában, ideig-óráig megőrzik a csángómagyar tájnyelvüket. Az erdélyi iskolákban végző csángó diákok túlnyomó része valószínűleg nem tér majd vissza szülőföldjére, de számottevő hányaduk, többnyire a Székelyföldön, nagyobb eséllyel megmarad meg magyarnak. A negyedik, immár a *semmibe* vezető út a nyugati országok globális munkaerőpiaca által kijelölt lehetőség – hazatérésük az eddigi tapasztalatok szerint több, mint kétséges. A kutató a harmadik lehetőségben látja a reményt, hisz az e csoportba tartozók igen sokat tehetnek a szülőföldjükért.

Gergely András közigazdász, Csíkszentmárton polgármestereként az alciki település falufejlesztési eredményeiről szolt. Az elmúlt két és fél évtizedben az alap-infrastruktúra nélküli faluban ivóvíz-, szennyvíz-, elektromos és földgázhálózatot, egészségházat, önkéntes tűzoltó riasztási rendszert teremtettek, aszfaltutat építettek. Ami egyedül nem ment, azt kistérségi összefogással, svájci testvértelepülési segítséggel. Régios beiskolázású középiskolájuk, sportközpontjuk, virágzó kulturális életük példamutató. Észszerű, átgondolt tervezés, a szűk forrásokkal való jó sáfárkodás, a fejlesztés közben felmerült jó javaslatok beépítése, a nemzeti és uniós források sikeres megpályázása jelentette számukra az érték-megőrzés és értékteremtés zálogát – nem csoda, ha onnan a fiatalok nemigen vándorolnak el.

András Hanga kommunikációs szakember, a magyarországi Doktoranduszok Országos Szövetsége Kommunikáció- és Médiatudományi Osztályának elnöke a Nemzeti Összetartozás Napjának székelyföldi értelmezéséről folytatott kutatást. A székely identitású kutató népének az anyaországitól eltérő nemzetiidentitás-elemeire és szimbólumrendszerére hívta fel a figyelmet. Bár a polgári magyar kormány gyásznap helyett az együvé tartozás napjává akarta változtatni június 4-ét, a Székelyföldön inkább március 15-ét érzik nemzeti ünnepnek. A fókuszcsoporthoz interjúkat korosztályonként eltérő megítélésről tudósítottak. A vizsgálat a fiatalok körében mutatott ki nagyobb távolságtartást az anyaországi kezdeményezéstől, a külön székely öntudat a válaszadók körében karakteres volt. Összességként az előadó megállapította, hogy a székelység számára az összetartozás folyamatos, nem köthető egy kinevezett emléknaphoz.

Szekeres Adorján csíkszeredai szociológus – maga is vállalkozó –, a bizalom szerepét elemezte a székelyföldi vállalkozók körében. A rendszerváltozás óta, különösen a válság viszonyai közepette az egykori közbizalom – sok törvénytelenesség mellett – magánkézbe került, több illegális elem is fellelhető a vállalkozások egymás közötti pénzforgalmában. Ugyanakkor a társadalmi tőke, a magasabb személyközi bizalom a Székelyföld komparatív gazdasági előnye. A térség vállalkozóival készített interjúk alapján megállapította, hogy vannak, akik élnek, vannak, akik visszaélnek ezzel a tőkével, s bár a székelyek törvénytisztelőek, egyes – főleg központi – hatóságok iránt a bizalmuk megrendült.

Székely András Bertalan művelődésszociológus, kisebbségkutató, a rendező civil szervezet tudományos alelnöke az erdélyi örmény gyökereik magyar patriotizmusának tényeit kötötte csokorba. Az Apafi Mihály fejedelem által befogadott közösség kulturálisan megtartotta az identitását, ám nagymértékben integrálódott, azonosult a gazdanéppel. Számos területen – a gazdaság, a honvédelem, a politika, a tudomány, a felsőoktatás, a kultúra, a művészetek, a sport terén – kimagasló szinten járultak hozzá a nemzet építményéhez. Sohasem fordultak a magyarság ellen, ezért meg a közösségi, egyéni teljesítményük okán tisztelet és megbecsülés illeti őket mind a múltban, mind a jelenben.

Ruda Gábor tanár, oktatáskutató, a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület elnöke zárszavában jólesően állapíthatta meg, miszerint a tanácskozás során a magyarként való megmaradás lényegi kérdéseit sikerült megragadni. Terveink szerint Kárpátalján és az Órvidéken folytatódik a sorozat. Szolt a szervezet tucatnyi korábbi hasonló kárpát-medencei – közöttük a 2014 őszi eszéki és a 2015 tavaszi zentai – konferenciájáról, azok kötetéről is.

* * *

Amíg az első rendezvény a felnőtt és egyetemista korosztályt célozta meg, addig a párhuzamosan zajló másik a középiskolásokra összpontosított.

Venczel József, az erdélyi magyar társadalomtudomány megalkotója 102 éve született Csíkszeredában. A nehéz sorsú tudós az első erdélyi táj- és népkutatás vezetője, a *Hitel* c. nemzetpolitikai szemle szerkesztője, majd a Bolyai Tudományegyetem alapító professzora volt. Márton Áron püspök koncepció perében őt is elítélték, raboskodása, majd a margóra szorulása két évtizedig tartott. Megromlott egészségi állapotban már csak rövid ideig dolgozhatott kutatóként, majd életének hatvanadik esztendejében elhunyt. Születésének 80. évfordulóján, majd a centenárium alkalmából jelentékeny megemlékezések zajlottak, amelyekről és a munkásságáról a *Honismeret* hasábjain is beszámoltunk.

Nos, a szülőváros, pontosabban a Sapientia EMTE Csíkszeredai Karának Társadalomtudományi Tanszéke – Venczel szellemi hagyatékát tovább víve – immár harmadik esztendeje megrendezi a Venczel József Társadalomtudományi Vetélkedőt a középiskolások számára. Az idei versengés témája a *Nagyszüleink és a digitális technológia* volt. A vetélkedő védnöki tisztét az e tudósítás első felében ismertetett konferencián is érintett Kósa István dékánhelyettes töltötte be, szervező-koordinátora pedig Telegdy Balázs, a tanszék oktatója, Venczel-kutató volt. A zsűriben Nistor Laura docens, Ádám Gyula fotográfus és Bálint Beáta szociológus-hallgató foglalt helyet.

A vetélkedőt két fordulóban bonyolították le: először egy mobiltelefonnal készített filmet vagy fényképsorozatot kellett készítsenek a diákok, amely a verseny címében megfogalmazott kérdéskörhöz kapcsolódott. A továbbjutott csapatok a második fordulóban három területen mérték össze a tudásukat: számot adtak a globalizáció szociológiai irodalmában, valamint Venczel József életművében való jártasságról, utóbb pedig esszében prognosztizálták a digitális technológia lehetséges jövőjét.

A fődíjat: egy-egy táblagépet a Búzás Mercédesz és Kovács Zsolt 12. osztályos tanulók összetételű alkotta csapat nyerte.

A társadalomtudományi vetélkedő győztesei: Búzás Mercédesz és Kovács Zsolt

Ők a csíkszeredai Venczel József Szakközépiskola diákjai, felkészítő tanáruk pedig Patakiné Péter Andrea volt. E sorok írója, aki Venczel József életművét három évtizede kutatja, szintén hármuknak nyújtotta át a kezdettől felajánlott személyes különdíját, miután ők képviselték a leghívebben a résztvevők közül Venczel József keresztény és nemzeti értékrendjét. A tanulmányi versenyt számos egyén és szervezet támogatta még.

Meggyőződésünk, hogy mind a tanácskozás, mind a vetélkedő 21. századi korszerűséggel szolgálta a nemzetiségi megmaradás, egyben az „utánpótlás-nevelés” ügyét.

Székely András Bertalan